

DOLENJEC

List za narodno prosveto in narodno gospodarstvo.

Uredništvo in upravištvo „DOLENJCA“: Novo mesto (Kandija št. 53) sprejema dopise, oglase in naročnino. — Rokopisi se ne vračajo. — Za oglase primerne cene.

Redna izdaja ob sobotah. Stane po pošti 4 krome na leto.

Zora vstaja — dan se dela.

Velika noč 1906.

Zora vstaja... Stojim pri cerkvi sv. Miklavža na Gorjancih. Zadnje zvezde ugašajo, umirajo; doli po dolinah plove težka rasprepojena siva megla... tam na daljnem vzhodu pa se svetlika nébes v čudo krasnih bojah. Dan se dela.

Probuja se življenje okrog in okoli mene; priroda vstaja hrepeneč po prvem poljubi žarnega solca, kakor ljubezni prošinjena nevesta po gorkem poljubi svojega izvoljenca.

Vstajenje!... Stoletja in stoletja prihaja k Tebi in odhaja od Tebe mili moj Dolenjski narode, svečan praznik, veliki dan vstajenja... in vendar! oj Ti moj narode Dolenjski... in vendar, Ti še nisi vstal!

Mnogo je bilo klicarjev pred manoj buče Te iz teme k luči, bodreč Te iz sužnosti k svobodi, klicaje Te iz brezdelnega narodnega spanja k vstajenju... na resno delo zase in za bodočnost svoje domovine.

In vendar! Še dandanes plove nad Taboj neprodorna zavesa temote kulturnega zaostanka, še dandanes si suženj, rob, okovan v zastarelih nazorov trdega jekla zarjavelo železje

In šli so davno pred manoj apostelji prosvete z uma svitlo lučijo, z ljubezni za Te prepojenim srcem. Prehodili so temotna pota Tvojih krajev, vznutili tu nove kresove plameneče ljubezni za svoj narod, prižigali tam in tod k pojemajoči luči, luč svojega uma luči. Pa so vsplapolali kresovi žarečih plamen, so zažarele luči tam na nébesu Tvoje osode. Tedaj tudi Tebi Dolenjec ni bil več daleč veliki praznik vstajenja, tudi Ti, kakor jaz danes visoko vrh gore, si radostno vzkliknil: Zora vstaja — dan se dela! Da! nova zora novega življenja se poraja, temota noči se jasni... mladi dan, zora zlata zmagonosno razvija svoj prapor prosvete, strt je sovrag tujega robstva in

oni veliki dan se svetlika ko tudi Dolenjecem vremena se bodo zjasnila!...

Ali, ali!... Ti hipno vsplamteli kresovi so vgasnili, luči na nébesu Tvoje osode so obledele in kot v časih robstva, zopet stara ^{hopa} le temotna.

Dolenjec!... Vstani in izpreglej! Tako kakor doslej, ne more iti več dalje. In če bi šlo, gorje Tebi! Kakor v duhu proroškem vidim bližati se dan, ko boš rojen Dolenjec zaman iskal svoje rodne Dolenjske. Tuje ljudstvo, tuj narod govoreč tuj jezik, bo razvil svojo zastavo na Tvojih lastnih tleh, na posvečeni grudi, iz katere si izšel, katera je stoletja in stoletja redila in hranila Tebe in Tvoj rod. Pride dan, grozni dan osvete, dan, ko bo „on“ ki Ti je to zemljo odkupljeno življenjem tvojih pradedov izročil v oskrbo, zahteval račun od Tvojega gospodarstva. Pride dan, ko se dvigne v tujino za kruhom izgnanih Tvojih potomcev resni glas: Povej, kje so Tvoji ponosni domovi, lične hiše, slovenski hrami? Zapravljeni so, opustošeni, razdejani! Sredi razvalin njih zidovja gnezdi kačji zarod, ali jih krije na pol zaspala streha, pod katero životari kajžar s kopico sestradanih, zanemarjenih otrok. In kjer še stoje stare slovenske hiše kot živo govoreči spomenik na ono zlato dobo ki sijala Dolenjski liki jutranja zora le za nekaj mimoidočih trenutkov... in kjer stoje nove, tam so novi gospodarji tuje ali domače — posojilnice. Dolenjec, Ti si brez pravega doma... Povej, kje so Tvoje lesabogate šume, kje ponosni tvoji gozdovi? Tuja sekira je zapela po njih svetišču svojo smrtno pesem, tam, kjer je stala šuma, rasel gozd, sameva danes pusta, prazna goličeva. Ali tudi preko nje zaškrtta jezno čas zoba in goli Kras svojimi kamnitimi ostrovi bo v razpalem svojem obrazu glasno pričal proti Tebi! Povej kje so danes širne poljane, bohotni pašniki, travniki zeleni, polja, vinogradi plodonosni? Razprodani so, razkosani, razdeljeni! Iz one posesti ki je svojčas redilo svojo družino, nastalo je mnogo razkosanih parcelic katere obrode toliko, da njih

lastnik ne more živeti, ne umreti. Ob vrvici postranskega zaslužka visi od danes do jutri med življenjem in smrtjo, in če se vrvica pretrga, hajdi na boben, potem pa v Ameriko, ali pa drugo vrv — na hrast...

Rodoljubi Dolenjski!

„Kdor ima srcé“
in „zna za dom solze“

vstani na resno delo, hajdi kviško na krov! Otmite svoj narod pred gospodarskim poginom, rešite svojo domovino pred narodno smrtjo. Slavite se v govoru in pisavi kot veliki možje z veliko dušo za svoj narod, torej bodite velikodušni tudi v vaših delih in dejanju. Bodite edini in složni vsaj tam kjer zahtevajo složno delovanje skupni interesi enega in tistega naroda. Ne hodite na čelu naroda kot sovražni vojskovodja s praporom v znamenju bratomornega boja, ne netite ognja političnega strankarstva med maso ljudstva kateri treba najpreje kruha in vzgoje, ne oničujte stremeč le za egoističnimi cilji še tega malega, kar že ni uničilo prokletstvo narodove osode. Bodite narodu ljubeči oče, ljubeznivi brat, skrbni gospodar, vzorni učitelj-vzgojitelj, apostelj prosvete, oznanjevalec resnice in pravice!...

Ti pa Dolenjski narode... vstani in izpreglej! Ne na pomoč drugih, zidaj kar zidaš le na temelju svoje lastne moči. Le v tebi samem tiči orjaška moč, življenjazmožna sila, krepka dovolj, da jo ne omajejo viharji, preteči Tvojemu gospodarskemu in narodnemu poginu.

Zora vstaja, ... dan se dela. Glej tam na daljnem vzhodu tudi za Te nébes boljših upov se svetlika, tudi za Te zora vstaja — dan se dela. Priroda peštrim cvetjem, svežim zelenjem venčana kot omlajena, oživljena kraljica praznuje veliki dan vstajenja in krščanski narodi slavé veliki dan Gospodov. Aleluja!

Srebrniški.

Revolucija v zemlji in na zemlji.

F. P.

Današnja doba je revolucionarna doba doli od gorečega srca zemljinega nedra in gori do ledenega eterja nebesnih teles. Vse revolucionira. Človeška družba na zemlji se je na vseh krajih in koncih uprla napram obstoječemu družabnemu sistemu. Prošinjajo je novi misli, novi nazori, novi cilji, nove zahteve, kratka, ona hoče nekaj povsem novega. Le človek sam ostal je še pri starem. In to gibanje, to vrvenje, to stremenje zemeljskih otrok je opazila stara mati — naša zemlja. Morda je že dolgo, dolgo temu, odkar si je tudi ona prav na skrivaj želela malo premeniti svoje vsakdanje životarjenje in življenje; lahko je pa tudi, da je bila ona na skrivaj vedno še stara in prva in najgrozovitejša revolucionarka. Morda, kdo ve? Gotovo je le, da se že leto in dni oglašajo gromeče, bobneče, šepetajoče, vmirajoče, kakor se ji pač ljubi. Včasih šumi izpod svojih notranjih temnih hramov tuleč kakor močni veter, včasih rožlja, kakor železne verige, zdaj zopet bobni, kakor truma vojaških bobnarjev, včasih drči in ropoče kukor težko naložen voz na kamenitih tleh pa tudi gromi, buči, kakor oddaljen grom, včasih poka, kakor bi se lomilo v gozdu drevje, pa zna tudi brenčati in zveneti, kakor bi kdo pod našimi

nogami pobijal steklo ali porcelan. Skratka, ona zna, pa tudi dejansko posnema vse mogoče in nemogoče glasove. Mi, njeni otroci imenujemo vse te njene čudne glasove in pojave z eno samo besedo; potres. Ali ta kratka beseda ima že v izgovoru nekaj pritajeno vznemirjajočega v sebi. Kaj še le, če se jo dejansko občuti! Pa vsi ti glasovi ki jih čujemo in čutimo ravno mi njeni srečni dolenski otroci, so le prave igrače napram onim glasnim strašnim gromovitim vse pretresujočim glasovom, katere čujejo ~~nasrečni~~ prebivalci v obližju vulkanov in ognjenikov. Če ognjenik bruha iz sebe ognjene mase tekoče lave in nebo zatemni pod grozečimi strelo švigajočimi oblaki, tedaj se začuje od blizu in daleč grozopolni strašni glas stare revolucionarke — matere zemlje: gromi in buči se stresa in potresa poka in hropi, kakor bi se bile sprle vse zemeljske moči, in podzemeljske sile. V obupu vije človek svoje roke proti nebu proti svojemu Bogu. Dozdeva se mu, da se mu vdirajo tal pod nogami, da razpade obnebje, se podira in ruši ves svet..... To je revolucije glas, pravzaprav le odmev tega strašnega glasu.

S takim strašnim glasom je ravno pred mesecu dnij svareče in grozeče govorila ta naša stara mati, govorila v jeziku iz žrela švigajočega ognja, ter tisoče pred njo trepetajoče zemeljske otroke opozorila, da tudi ona misli na resno revolucijo.

To je bil strašni izbruh Vezuva. In potem je do velikonočnih praznikov navidezno zopet vtihnila. Veliko soboto pa je spregovorila letos iz drugič svojo „resno besedo“ na otoku Formozi, katerega del je pokončala. Tri dni pozneje pa je vnovič dvignila svoj gromoviti strašni glas; le 3 minute je trajal in vendar zadosti dovolj, da je uničil pretežni del cvetočega mesta St. Francisko. In sedaj se opetovano oglašajo če tudi bolj ponižno po raznih krajih sveta. In ravno ta nje pritajeni glas je sumljiv in morda čas ni več daleč, ko se nam sam izda na grozopolni način. — Kje? tega ne vemo. Učenjak in prostak danes prvi hotoč, drugi nehote ugibljeta po vzrokih, ki so to našo staro mater napotili, da je pričela po vzgledu njenih otrok prav letos tako resno misliti na revolucijo. Kolikor učenjakov, skoraj toliko tudi novih misli o teh vzrokih roji in šumi danes po listih svetovnega časopisja. Te misli hodijo sicer razna pota, toda na koncu se srečavajo vse v eno in edino miselj: nekaj ni več v redu z našo zemljo. Da res, nekaj ni v redu, teh misli je tudi prostak, ali kaj ni v redu, tega danes ne ve ne on, ne učenjak. Mi vemo le eno gotovo, da na svetni ni ničesar stalnega. Vse kar leži in stoji, plava in visi v neskončnem vsmerju, vse je podvrženo vednim zakonom nemirja, gibanja, razvoja in razkroja, življenja in pogina, Potom revolucije

Politične drobtinice.

Državni zbor — volilna reforma. Pred Veliko nočjo odgodena zbornica se je te dni zopet sešla. Boj za volilno reformo se marljivo nadaljuje. Vlada je pri volji dati strankam še 24 novih mandatov, med temi so tudi Kočevci.

Novo ministrstvo. Najnovejša vest je tu, da je ministrski predsednik baron Gauč odstopil. Udarec njegovi demisiji je zadal polski klub, Poljaki so namreč poleg veleposestva in Vsenemcev že iz početka bili sovražniki Gaučove predloge za splošno in enako volilno pravico. Dočim je Gauč ponujal Poljakom za Galicijo le 10 novih mandatov (skupaj 98) zahtevali so Poljaki število na 100 poslancev, ob enem pa širšo deželno avtonomijo. Toda z načrtom Gaučeve parlamentarne vlade, v kateri bi dobili Poljaki dva ministrska sedeža, se Poljaki niso mogli pridobiti za volilno reformo. Računali so marveč, da: pade Gauč, pade tudi volilna reforma, in v tem računu so računali med zadnjim pogajanjem in — se zaračunali. Gauč je sicer padel in z njim vred tudi minister vnanje zadeve Bylandt-Rheidt, toda volilna reforma še obstoja in bo — obstala. — Novo imenovani ministrski predsednik je princ Hohenlohe, dosedanji tržaški cesarski namestnik. Princ Hohenlohe prevzame le prehodno ministrstvo, katerega naloga je, na vsak način izvršiti volilno reformo.

Stara kriza na Ogrskem je kakor znano rešena, na krmilu vlade je Wekerlevo ministrstvo. Kdor pa misli, da bo Wekerle rešil Ogrsko tudi nje starodavne krize, naj malo počaka. Mi ne verjamemo Ogrrom ničesar, najmanj pa sedanji ogrski vladi.

Naročnikom in somišljenikom!

Evo Vam obljubljenih pirhov! Zakasnili so, in Bogvekaj niso, pa vzamite jih, kakor so. To malo, kar je, prihaja iz dna srca vnetega in svoj rod plamtečega za svojo ožjo domovino...

Današnjega „Dolenjca“ je izdal in založil ustanovnik sam. Sicer mala, ali zanj velika žrtev je to, in upa, da je žnjo položil zopet nov mali dar, svoji domovini na altar. Zato dobro došel tudi Vam čislani naročniki in somišljeniki!

Kljub svojčas za celo leto sklenjeni pogodbi s kamniško tiskarno obupal je moj „Sokonsorc“ nad Vami Dolenjci in ni čakal, da z listom vred celo častno zmaga, ali pade, marveč še pred odločilno bitko, je vrgel puško v koruzo in pustil urednika šamega na cedilu. Roman je sicer dolg in interesanten, ali duša „Dolenjca“ je mehka in prizanesljiva. Torej pustimo za danes te pirhe, take, kakoršni so. Upanje da bo „Dolenjec“ prestal to težko krizo svojega poroda, nismo še zagreblji in ga tudi še ne mislimo. Dokaz, da ima ustanovnik resni namen z listom ali častno zma-

se je svet prvotno razvit. in potom revolucije bo tudi koučal. Kakor drugi planeti, člani vsemirja tako tudi naša zemlja odkar se je razvila ni mirovala ne za trenotlej nikdar. Dve velikanski sili sta, ki jo v enomer prominjata, pretvarjata, tu združujeta, tam razkrojata. Znani sta nam se dve sili: ogenj in voda. Ogenj iz nedra — iz srca zemlje navzgor, voda iz nad površja skozi skorijo navzdol in kjer in kadar se te dve sili srečavate takrat se naša stara mati zgane, dvigne svoj grozeči in svareči glas na kviško — zemlja se potresa, orjak opozarja nas, neznatne zemeljske črvičke, da je vsa naša sreča le puhla prazna pena podvržena svojevoljni menjavi vsacega trenutka, da na svetu ni ničesar stalnega, gotovega, obstoječega in da smo mi zemljani le trepetajoči listi na veji zemljinega orjaka raz katero lahko pademo. zginemo vsak trenotlej, kadar se orjaku zljubi. Ogenj in voda sta si že po naravi in bistvu dva najstarejša sovražnika v zgodovini sveta. Grozovito pa je to staro njuno sovrašstvo, če sta prisiljena kemiško združena v vodenih parih ali plinih. Velikanska moč prožnosti parov in plinov ne pozna nikakovih ovir kjer se z ljuto resnobo vpre. To je glavna agilno delujoča moč ki je bila navzoča pri zibeljki zemlje, moč, ki jo spremlja po njenem potu in razvoju, moč, ki bo svojo strašno roko zatislila nekoč tudi tej naši

gati ali — če že mora biti — častno pasti, služi ravno ta današnja številka.

Izid prihodnje številke je odvisen le od Vas Dolenjci. Ustanovnik se je dosedaj do skrajnosti žrtvoval, in je pripravljen to tudi še v bodoče storiti. Na Vas Dolenjci, pa je ležeče, da ga podpirate izlasti sedaj, ko sloni vsa teža bremena le na njega ramah. Žalostno za celo Dolenjsko bi bilo, da bi ne mogla vzdržati svojega lista. Če ne drugače, podpirajte list vsaj z oglasi v tliko, da se v bodočih številkah pokrijejo tiskovni in upravni stroški. S tem ne podpirate le lista, marveč tudi sami svoje lastne interese. Vsikdar, če se nabere zadostno število oglasov, izide tudi list. Na vsak način pa, če bi bil ta zadnji klic zastonj, se izda še predno gremo narazen, zadnja posebna izdaja. Ob ti priliki spregovorimo tudi glede obračuna naročnine. Pomankljivost današnje izdaje hočemo nadomestiti v prihodnji kolikor mogoče.

Vse kar se tiče lista, naj se naslovi na uredništvo „Dolenjca“ Novomesto (Kandija št. 53).

Tisti p. n. naročniki pa, ki so v zadnjem času zahtevali ali povrnitve direktno v Kamnik vposlane naročnine, ali pa vpošiljanje časnika „Naš list“ in so teh misli tudi še sedaj, ko so lahko prepričani, da ima ustanovnik resno voljo se do skrajnosti žrtvovati za svojega „Dolenjca“, naj se tozadevno obrnejo direktno na osebo tiskarja g. A. Slatner-ja ali pa na naslov uredništva „Naš List“ v Kamniku.

Drugi nam zvesto ostali naročniki pa blagovole potrpeti, dokler se usoda „Dolenjca“ definitivno ne odloči.

Toliko v pojasnila, da si prihranimo neljuba nerazporazumljenja v vsakem oziru.

Dolenjci! Dvanajsta ura bije in skrajni čas je, da vstanete in prebudite k novemu življenju slovenski list, ki nosi na čelu našo častno ime. Zakaaj, proti dvanajsti uri se zna zgoditi, da tudi „Dolenjec“ Vam poreče:

Klical sem Vas, pa me niste hoteli poznati.
Budil sem Vas, pa me niste hoteli slišati.
Kakor Vi mene, tudi jaz Vas ne poznam,
Kakor Vi mene, tudi jaz Vas ne slišim.

Uredništvo.

Domače novice.

Domač obrtnik odlikovan. Gosp. Dim. Stefanovič, čevljarski mojster v Novem mestu, je bil na Dunaju odlikovan z zlato kolajno za izborno delo v svoji čevljarski obrti.

Prvo dolenjsko koneesijonirano posredovalnico za službe in delo namerava otvoriti g. Lovro Puš, čevljarski mojster v Novem mestu. Ta za Dolenjsko skrajno potrebni zavod bode posredoval službo obrtniškimi pomočnikom in vajencem, tako tudi vsem delavcem in poslom obojega spola. Torej pozor! delojemalci in delodajalci, gospodarji in posli. Politična oblast je

stari materi zemlji trudne oslabele oči ter jo položila kot mlado dete v groba noč. Gorje seveda tudi tej grozni orjaški moči, če bi ta akt svoje grozovitosti hotela dovršiti, še predno je starka do zadnjega mozga oslabela. Kaj je vsa groza posameznega bljuvajočega vulkana, kaj vse strašne sole tektonskih potresov ki vničuje pogrezuje cele gore in hribe, vasi in mesta, kraje in dežele? Senca, le slabotna senca one velikanske titonske zemljine revolucije, ko starka napne v smrtnem boju vse sile svojega orjaškega ogrodja in okostja v odločilnem boju za biti ali ne biti. Ali ta boj bo zastonj! Stara revolucionarka bo pala, kakor mora propasti vsaka revolucija. Tako nas kristijane uči že sv. pismo ko govori o grozah sodnega dne, tako nas uči iznajdba in znanost človeškega uma in razuma. Lahko pa je tudi mogoče, da napoči po večjih notranjih in zunanjih revolucijah doba, ko voda, kot močnejša sila popolnoma podjarmi ogenj — svojega nasprotnika, in prevzame tedaj ona sama s pomočjo fizikalnih, mehanskih in kemiških sotrudnikov svojo vrhovno vladno nad našo zemljo. Morda napoči doba, ko se voda izgubi iz tal prirode in morja ozračja in spremeni vse mineralne in zemljišne snovi v hidrate-vodane, in tedaj bo tudi konec vsemu organskemu življenju. Konec tudi vsaki nadaljni revoluciji na zemlji in v zemlji.

baje predloženi prošnji za koncesijo že ugodila, kar je gotovo lep dokaz, da tudi naša vlada podpira domačo obrt.

Velikansko brezdno na Gorjancih so našli ob zgradbi nove preložene ceste v kraju Hrast pri Luži. Posestnik Peter Popovič je kopal zemljo za zgradbo nove hiše in pri tem so prišli delavci na votlino, katero so merili s 36 čevlji dolgo vrvjo, pa še niso prišli do dna. Metaje kamenje, se je čulo po dolgem času pljuskanje vode. Poročilo iz drugega vira se glasi, da je nek gospod v tamošnjem obližju zapazil razpoko v skali in ker se mu je to zdelo sumljivo, vrgel je kamen hoteč preiskuhati globočino. Šele po preteku 5 minut se je začul odmev padlega kamna. Za danes biležimo oba poročila, kakor smo jih prejeli. Ker zna biti to brezdno v mnogem oziru zanimivo, si ga hočemo ob priliki na licu mesta osebno ogledati. Za danes opozarjamo le dotično stavbeno oblast, da namerava imenovani posestnik kljub negotovosti ravno nad tem brezdnom postaviti svojo hišo.

Krasen meteor se je opazoval v nedeljo med $\frac{3}{4}$ in 8 uro zvečer na severovzhodnem nebu. Omenjamo, da je v zadnjem času bilo na tem mestu neba veliko izvanrednih zvezdnih utrinkov.

Izvenredno potresno nemirje je kazala magnetna igla v noči od 2. do 3. maja. Iz gotovih razlogov se danes še vzdržujemo vsacega komentarja.

Izlet na Gorjance v soboto 5. t. m. večer k cerkvi sv. Miklavža, drugi dan na vrh. V soboto večer se bode raz vrh cerkvice signaliziralo z umetalnim ognjem. Namen izletu so tudi geološke študije. Vsakdo dobro došel! Več pri uredništvu.

Šmarješke toplice. Opozarjamo poleg drugih inseratov zlasti na oglas g. Janko Karlovška, podjetnega slovenskega trgovca in gostilničarja v Šmarjeti. O Šmarjeti sami smo svojčas že nekoliko poročali, obširneje poročilo pa uvrstimo svojčas med zbirko dolenjskih zanimivosti.

Prešičji sejmi. Odredba zaprtije prešičjih sejmov se nam, ki bivamo in živimo med „Ljudstvom“ zdi silno pametna. Ljudstvo je v gospodarskem oziru že tako v zadnjih potezah, skromni dobiček od prešičje reje, ki ga je še „nazaj držal“ od gospodarskega pogina, je šel rakom zvižgat. Kmet! ti zdaj lahko umrješ. Torej prešičji so zaprti. Zelo pametno. Na sejmju se nudijo prešiči s potnimi listi, vsak kupec dobro ve od koga je kupil in kaj je kupil. Zboli prešič v teku določenega roka, hajd nazaj z njim. To, kaj ne ni pametno? Bolj pametno je, da hodijo prekupci od hiše do hiše, kjer se kupujejo prešiči brez živinskega lista, brez vsacega zanesljivega jamstva, jeli prešič zdrav, ali ne. Prekupci res ne morejo prehvaliti te jako modre odredbe. Ali ubogi naš mali kmet, kajzar, delavec! Ta, ta, je revež pri tem! In če je vladi resno ležeče na tem, da se kmalo požene še ta zadnji preostanek delavskega proletarijata ali v Ameriko, ali na beraško palico, ali pa v — Krko, naj kar pusti bogatinec še dalje barantat po vaseh, namesto na javnem sejmju, ubogega reveža pa — obesit. O tužna majka, kam smo prišli!

Cirkus Buffalo Bill v Ljubljani. Dne 16. maja sta v Ljubljani dve velikanski predstavi ameriškega cirkusa Buffalo Bill à la Barnum & Baill pred 5 leti. Mislimo, da druge reklame in obširnejega poročila za ta cirkus ni potreba. Bo še tako preveč dren v Ljubljani!

Postojnska jama na Dolenjskem. Tako smemo po pravici imenovati pred kratkim oficijelno objavljeno „Koprivniško jamo“ občine Dobriče. Nahaja se na „Visokem vrhu“ ima 2 uhoda (eden nepristopen) do 200 metrov dolga (kolikor se je dosedaj preiskala) do 30 metrov visoka, suha, lahko pristopna, ima obilico krasnih kapnikov-kristalov; z zares čarovnimi skupinami. Nekaj vzorcev je na vpogled pri uredništvu. Opozarjamo pa merodajno oblast, da takoj ukrene, da se jama ne opustoši in ne uničuje po surovih rokah, kakor se dosedaj godi, in upamo da, če se za mnoge druge malenkosti dobé šš tega ali onega zakona, našel se bo morda tudi za ta slučaj kak zakon, ki zabranjuje devastirati krasote naše Dolenjske. — Ker se v bližini tam nahaja še več podzemeljskih jam, katere se tekom tega meseca preiščejo, nameravamo o ti krasoti

naše Dolenjske spregovoriti o priliki podrobneje. Urednik se bo potrudil, da čim mogoče osebno preišče vse te naše znamenitosti, in namerava svojčas specijelno za opis teh krasot in zanimivosti izdati posebno izdajo „Dolenjca“. Na to se opozarjajo rodoljubi po deželi, kdor ve za kako tako posebnost, zglesi jo naj uredništvu. Tudi je obljubil znani skioptiker g. Ražun, fotograf iz Litije, da fotografuje posebno lepe ali sicer zanimive scenerije iz naših okrajev, ter je potem uredi med zbirko namenjeno za „Panoram International“. Torej Dolenjci na delo! Tudi naša Dolenjska ni samo „Krašnja“ ampak tudi krasna zemlja, zakaj bi morali ravno mi biti pozabljeni med drugimi deželami!

Pogin rujavemu hrošču. Ako greš zvečer od Bršljina po državni cesti proti Mirni Peči, zašumi ti na vršacu iz gozda „Kačje ride“ liki divjemu orkanu roj rujavih hroščev ali po domače „kebrov“. Ne na tisoče, na milijone teh „nebilojhtreba“ roji in šumi po mladem zelenju in v bližini polja. Politična oblast je izdala lansko leto naredbe v svrhu uničevanj zoper to gospodarsko kugo. Lani tega ni bilo treba, ker ni bilo hroščevega leta. Pač pa gospodje bi bilo dobro, če se letos uprav sedaj pritiska z vsemi sredstvi na občine, da se temu sovražniku napove splošni boj: pogin rujavemu hrošču!

Pozor pred ponarejenim vinom! Zadnji čas naznanjajo mnogi lepaki po Dolenjskem o poceni tirolskem vinu od 26 vin. naprej. Dolenjci! Kot vojak je imel pisec teh vrstic priliko, prepričati se na krajih kjer rase pravi Tirolec, da pristnega vina ni mogoče nuditi po tej ceni, in da kar dobi Dolenjska od teh krajev, sploh že davno ni več vino. Za danes le kratek, pa resen klic: Dolenjci, pozor pred tujimi vini!

Izžrebani porotniki za II. porotniško zasedanje v Rudolfovem so: Vidmar Anton, posestnik v Ambrusu; Kostanjevic Janez, posestnik v Mirni Peči; Klun France, posestnik v Lienfeldu; Zesser France, trgovec v Krškem; Špendal Anton, posestnik v Biški vasi; Loy Franc, trgovec v Kočevju; Ajster Jože, posestnik v Krški vasi; Siegmund Matija, posestnik iz Stare cerkve pri Kočevju; Verderber Ivan, gostilničar v Kočevju; Prijatelj Franc, posestnik in trgovec v Trziči; Rus Ivan, posestnik in trgovec v Brežah; Božič France, posestnik v Gor. Suhadolu; Novak Ivan, posestnik v Račjem; Čušarek Jakob, posestnik in krčmar v Dolenji vasi; Kolenc Martin, posestnik in trgovec na Mirni; Sever Otmar, c. kr. nadporočnik, posestnik v Kostanjevici; Štritar Andrej, posestnik in gostilničar Sv. Križ pri Kostanjevici; Slivník Vinko, posestnik in trgovec v Št. Vidu; Jerman Ivan, posestnik in gostilničar v Krškem; Picek France, posestnik in trgovec v Ribnici; Magovac France, posestnik in gostilničar na Gmajni; Bukovec Jože, posestnik na Kleču; Oražen France, posestnik in mlinar v Prigorici; Jaklič Jurij, posestnik in gostilničar v Črnomlju; Volovec Martin, posestnik in trgovec v Št. Jerneju; Morscher France, posestnik in trgovec na Smuki; Andoljšek Anton, posestnik in trgovec v Gor. Boštanju; Marinček France, posestnik v Cerkljah; Schneller Ivan, posestnik in trgovec v Koprivniku; Simonič Jožef, posestnik v Mladici; Šlajpah Alojzij, posestnik in gostilničar na Veliki Loki; Ditrih Viktor, gozdarski nadzornik v Soteski; Drobnič Franc, posestnik in pek v Ribnici; Hrovat France, posestnik in mlinar na Ratežu; Erčul France, posestnik in mlinar na Ratežu; Erčul France, posestnik Zagorici; Smole Nace, posestnik in župan v Žubini. Namestnik: so: Šali Anton, Rudolfovo; Berdavs Jože, Vavta vas; Kramaršič Anton, Jurka vas; Bergant Simon, Rudolfovo; Ferlič Ljudevit, Rudolfovo; Kosiček France, Rudolfovo; pl. Sladovič Simon, Rudolfovo; Brunner Makso, Rudolfovo; Možina France, Rudolfovo. Porotne sodbe se prično dne 28. maja t. l.

Dva stara jezova na Krki. V bližini vasi Cegelnice se nahaja še dandanes dobro ohranjeni sled dveh jezov. Prvi jez je bil v smeri blizu znane brvi, ki veže Cegelnico z novomeškim ozemljem, drugi je bil v smeri blizu Broškega kamnoloma. V bližini prvega se nahajajo v skalo vsekana „čudna znamenja“ tako namreč pripovedujejo stari možje, ki so jih že videli. Prav hvaležni bi bili, ako se nam iz katere zanesljive

strani kaj natančnejega poročila o zgodovini teh jezov in opišejo tudi tista „čudna znamenja“.

Kranjska hranilnica v Ljubljani je dovolila za Dolejsko sledeče podpore: Vincecijevi družbi v Rudolfovem 200 K; bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji pri Rudolfovem 2000 K; za podporo revnih učencev in učenk: na c. kr. višji gimnaviji v Rudolfovem 200 K da deški ljudski šoli v Rudolfovem 200 K, na dekliški ljudski šoli v Rudolfovem 100 K, dijaški kuhinji v Rudolfovem 100 K; obrtno-nadaljevalni šoli v Metliki 100 K, v Rudolfovem 100 K; privatna delavska šola gospodične Ane Sorre v Rudolfovem 100 K; dekliški nadaljevalni šoli ubogih šolskih sester v Šmihelu pri Rudolfovem 200 K; za obiskovalce vinorejškega tečaja 200 K; šolskemu vodstvu v Orekovici pri Št. Jerneju za napravo čebelnaka 60 K; šolskemu vodstvu v Bučki za šolski vrt 100 K; za napravo postajališča pri čuvajnici železniške proge Grosuplje-Rudolfovo 1000 K. Za zidanje ženske bolnišnice v Rudolfovem je dovolila znesek 30000 K, ki se izplača v dveh letnih obrokih à 15000 K. Tako nemški denarni zavod! In kako naši domači? Niti slovenskega časopisja ne podpirajo z inserati, kaj še kaj drugega.

Razne novice.

Ne vživajte svežega kruha. Vžiti sveži kruh je, ker se ga ne more na drobno prežvečiti le težko prebavljiv. Njega krogličasti koščeki so pretežki, da bi jih zamogel želodčni sok zlahka prodreti in razkrojiti v svrhu nadaljnega prebavnega proizvajanja. Leže torej dlje časa nerazkrojeni v želodcu, kjer povzročujejo pritisk na želodčno živčevje in zadržujejo pretok krvi, vsled česar nastane rad glavobol, napetost želodca, krč, in če tak kruh vžije posebno sestradan želodec, celo tudi naglo smrt. Še težji kakor sveže pečen bel kruh, je črn. Kruh bi se ne smel nikdar popreje vžiti, kakor kadar je popolnoma ohlajen in vsem na želodcu bolehačim se priporoča le star kruh.

Sredstvo proti mrazu. Nastopil je za mlado zelenje, cvetje najnevarnejši čas pomladnih mrazov. Posebno trte so v tem času napram mrazu jako občutne. Po opetovanih preiskunjah je najzanesljiveje sredstvo za bran proti mrazu kurjava na prostem. Če v taki noči, ko je že zvečer pričakovati hudega mraza, okrog polnoči toplomer pade do 1° ali celo pod ničlo, zakuriti je veliki ogenj. Zunanji kolobar naj bo iz suhega dračja ali slame (da se lažje vname) po sredi tega kolobarja pa naj se nameče bolj vlažne stelje, mahu, gnoja, listja ali trtnih odrezkov, sploh vlažne tvarine, ki dajejo mnogo dima, pa počasi goré. Čim več takih ognjev, tem zanesljiveje so uspehi. Občine vinogradnih krajev bi morale za to skrbeti, da se takih kurjav udeleže vsi občani, oziroma vsi prizadeti posestniki. Tudi sadnemu drevju treba na ta način zabraniti vpliv pomladnih mrazov.

Orožne vaje v okrožju 3. kora se vrše letošnje pomlad po sledečem redu: Pri pehotnih in lovskih oddelkih: za rezervnike od 7. do 19. maja; za nadomestne rezervnike od 21. maja do 2. junija in 5. do 6. junija. Pri topništvu 20-dnevne orožne vaje pri 3. kornem top. polku od 23. aprila, 14. maja, 5. in 25. junija in 16. julija naprej; pri 7. diviz. top. polku od 17. aprila, 7. in 27. maja in 16. junija naprej; pri 9. diviz. top. polku od 7. in 28. maja in 23. julija naprej; 13-dnevne vaje: pri 7. diviz. top. polku od 18. aprila, 1., 14. in 28. maja ter od 11. in 25. junija naprej; pri 8. diviz. top. polku od 7. in 21. maja, 5. in 18. junija in 2. julija naprej; pri 9. diviz. top. polku od 7. in 21. maja, od 5. in 18. junija naprej. Pri trdnjanskem topništvu: za rezervnike in nadomestne rezervnike od 7. do 9. maja, od 21. do 2. junija, od 5. do 17. junija; od 18. do 30. junija, od 2. do 14. julija in od 16. do 28. julija. V tem času se vrše vaje tudi pri sanitetnih in pionirskih oddelkih.

Potresno opazovanje. Popoldne 15. t. m. je bila magnetna igla jako nemirna. Tako slove zadnji stavek našega zadnjega potresnega poročila z dne 15. marca. Od tedaj pa do danes hočemo podati le kratek posnetek iz dnevnika opazovalca. To nemirje je trajalo do 19. marca in dospelo svoj višek dne 16. marca ob 1:30 zj.

Kakor nam znano, imeli so v tem času strahovite potrese na Formozi in Ustoki. Od 20. sušca naprej pa do izbruha Vezuva, so se skoraj vsaki dan opazovali značilni prirodni pojavi deloma že delujočih, deloma še le bližajočih se večjih izbruhov. Tudi magnetna igla je bila ves čas v izrednem nemirju, ki je dospela 1. aprila okrog polnoči svoj višek. Izbruh Vezuva sem torej že tri dni preje naznanil v Ljubljano. Ne smem seveda trditi, da bi bil rekel: ravno Vezuv bo izbruhnil, ker taka trditev je sploh nemogoča, konštatoval pa sem večji izbruh v smeri med jugom in vzhodom in sicer, da govorim odkrito, računal sem na vulkan Etna. No, namesto gospe Etna, se je oglasil gospod sosed Vezuv. Ko so potem proti Velikonočnim praznikom dohajale pomirljive vesti o izbruhu, sem bil zopet jaz tisti, ki tem vestem ni verjel. In sicer sem se izražal javno, da eno mora biti gotovo; ali je gotovo, da se hoče prava sitnarija na Vezuvu prikriti ali, če je ta vest o pomirjenju ognjenika resnica, mora biti tudi resnična, da si je podzemeljska moč izbrala drugo ognjišče. Kajti vsi naravni prikazki, ki me doslej le enkrat niso varali, so kazali, čim mirneje vesti so od Vezuva prihajale, tembolj značilne predznake delujočih večjih izbruhov. Izlasti, ko je v noči Velike nedelje od polnoči do 1. ure zj. na Gorjanah izpostavljena magnetnica kazala deklinacijo pola do 1° in še čez in ko sem tiste pojave tudi drugega dne na višku Gorjanca opazoval in tretji dan tudi v Ljubljani, bi bil stavil svoje življenje, da mora priti do večjih izbruhov. Žal, da sem le pregotovo računal. Katastrofa na Formozi Veliko soboto in v St. Francisco Veliki torek sta dale sijajno spričevalo teoriji mojega opazovanja. Tako se godi še danes ob sklepu tega poročila. Že od 27. aprila se nahaja magnetnica v izrednem nemirju, ki je doseglo nocoj t. j. 2. maja ob 11:30 do 12:10 svoj višek. Kolikor doslej znano, so bili med tem časom večji novi potresi v St. Francisco, na Saksonskem in v nedeljo na Južno Tirolskem, manjših pri nas niti ne omenjamo. Morali pa so biti med tem časom še kaki večji izbruhi, vsaj njih delovanje se je moralo pričeti.

To in ono.

Najvišjo stavbo na svetu nameravajo — kakor se iz New Jorka poročila — zgraditi Amerikanci na Lower Broadway. Stavba bo 200 metrov visoka, imela bo 40 nadstropij nad in tri nadstropja pod zemljo. (Adijo potresi!) Proračun znaša le 6 milijonov kron — to ni veliko za tako visočino in — neumnost.

Koliko so ženske vredne?

Na svetu nikjer enako, a nekaj dobi se povsod za vsako.

Na Japonskem si kupiš ženo za tako ali ono ceno; če denarja dosti za novo imaš, prav lahko spet staro k starišem peljaš.

Po kontraktu kupi v Perziji ženin nevesto, ko poteče kontrakt, jo vrže lahko zopet na cesto.

Culukafri v Afriki ravna po posebni se postavi, dado za ženo namreč: dve sto krav.

Par starih čevljev karak dá za ljubo svojega sreča.

Za ženo škatljo patronov pa šest šivank, to je komanda, ki jo blizo Kafrov v Afriki dežela ima Aganda.

Zakaj bi ravno človek trpel? pravijo Amerikanci. Če živina zboli, tako da je vsako ozdravljenje izključeno, veleva nam dolžnost, da jo rešimo s smrtjo nadaljnih muk. No in človek? Koliko jih je, ki leta in leta ne le boleha, marveč grozovito trpe in z njimi vsa družina, pa ni pomoči. V ožgled tega je predložil v državi Jowa zdravnik dr. Gregori zakoniti predlog, v zmislu katerega bi bilo v takih slučajih zdravnikom dovoljeno, dotičnika pustiti brez bolečin umreti. Da se pa dovoljenje ne bo moglo zlorabiti, dotični predlog zahteva, da morajo v takem slučaju trije zdravniki in mrtvoglednik za to potrebo soglašati, potem je treba dovoljenja sorodnikov dotičnega nesrečnika in obenem tudi dovoljenja zdravstvenega urada.

Sestanek vladarjev. Začetkom septembra pridejo na sestanek v Darmstadt: nemški cesar Viljem, angleški kralj Edvard in ruski car Nikolaj.

Zadnji potresi. V St. Franciscu (že tretjič) dne 27. m. m. je potres porušil več mostov. Na Saksonske so čutili dne 27. in 28. m. m. po več krajih 4 močne sunke. Istotako na Južno Tirolskem v noči 29. m. m. (nedeljo). Zadnji potres na Južno Tirolskem je pri nas na magnetno iglo tako vplival, da je opazovalec signaliziral „pozor“ na lici mesta opazovanja raz Irško sedlo. Tudi se je že nekaj ur popreje občutilo nemirje v Juksetovi rupi in na močvirju pri Brdu.

Rokovnjači — Uskoki.

(Črtice iz življenja zadnjih gorjanskih roparjev. Srebrniški.)
(Konec.)

Pripovedovalec je napravil iz kozarca „sladkega“ velik, velik „šluk“, nato se dolgo, dolgo oddahnil in šele potem zopet nadaljeval.

Kakor radi bi tudi mi nadaljevali dobesedno isto njegovo roparsko povest, toda na razpotju smo, in čas ločitve je tu. Zato prav kratek zaključek. Zadnjič smo pustili našega Franceljna kot junaka povesti, skritega na peči; pred njim purman, spodaj pri mizi pa Vlah in Vlahinja, ki sta „martinovala“. Preostaja nam torej še povedati, da si je bil tudi Francelj, na zapečku skrit, privoščil bedro purana, da ga je pa to bedro ravno tako izdalo, kakor svoj čas Martina gos sv. Martina. Veliko ni manjkalo, in Vlah bi ga bil „porušal“, in če ravno to ne, gotovo pa vbil. Le preobilica Vlahove „sladkoginjenosti“ in pa urne krače Franceljnov, so ga rešile usode svetega Martina. Beži v temno noč, brez klobuka, čez drn in strn, čez hrib in dol. Evo tam sredi gozda velik ogenj! Ha, kakor nalašč! Napne zadnje moči in pade konečno skoraj onesveščen med tropo — roparjev. Pa kaj njemu mar roparji, morda so bolj človeški, kakor neropljivi, pa nečloveški ljudje. Ti le roparji? Ja res, tisti večer, veste, napadli so bili Turnski grad, a bili od

novomeških vojakov prepodeni. Oplenili so potem grad doli v Veliki vasi, ustrelili grajščaka, oplenili vse, kar se je dalo v naglici storiti. Potem beg čez visoko naraslo Krko. Le po zvijači so dobili brodarja. Ali povest te zvijače je daljša, kakor omejeni prostor današnje izdaje „Dolenjca“. Žalostno, pa res! Poklonimo se torej velemožni gospodi roparjev šele na lici mesta tabora tam daleč gori na Stojanskem vrhu. Tam dobimo tudi našega Franceljna, kakor veste, junaka naše povesti. Dopadel se je roparjem ta deček, odkritosrčen je bil in kar je še bolj važno, lačen, hudo lačen je bil, zakaj tisto vkradeno bedro, — no, pa kaj bi tisto. In dečku so se dopadli ti divji obrazi roparjev — dali so mu jesti in piti. — Drugo? a, kaj njemu mar! Najedel in napil se je, nato zaspal. Sladko, kakor angelji, kadar spe. Okrog 2. ure po noči se tropa roparjev dvigne, treba je oditi v varneje zavetje podzemskih jam na Gorjancih. Ali kaj z dečkom? Mnogo nasvetov, dobrih in surovih, naposled pa glavar odloči, da se deček spravi v izpraznjeno vinsko barigljo, in tam prepusti nadaljni usodi. Potrjeno, sprejeto in storjeno. Suh je bil Francelj, široka pa vrata bariglje, vse je šlo po sreči. Jutro se bliža, Francelj se prebudi. Moj Bog, ta tema, ta vinski vzduh, kje sem? In kaj je to? Hrst, hrst, čef, čef, kosti se meljejo, drobe, vmes tulenje, ha, to niso človeški glasovi. Nevarnost ima hitre misli. V par trenutkih je premotril ves svoj položaj od zapečka in puranovega bedra v Vlahovi hiši in dobre večerje pred tropo divjih roparjev. Aha, skrili so me v barigljo. Vedeli so, da za njimi pridejo volkovi, morda celo medvedi, leopardi, levi in druga taka gospoda na ostanke večerje. Dobri ljudje to, kaj, ti roparji. Prisluskam. Aha, tile gostje okrog moje bariglje so sami volkodlaki, to se pravi volki v dlaki. Kostni naj že pobirajo, da le moje puste pri miru. Ej ti pasja dlaka, lej ga no! Eden največjih te mrcine, menda tudi kakšen glavar, vola in vola okrog bariglje, uf, diše mu najbrže mo-

jega rojstva suhe kosti. Pa se vspne po bariglji in — ali si ga videl, zlodeja, kako ti je prebrisan, nastavi najprvo svoj gobec nad luknjo, in potem gleda z dvoje kakor ogenj divje plamtečimi očesi ha, pomislite čez veho name ubogega grešnika. Adijo Francelj, sem si mislil; reči si seveda nisem upal ničesar. Mrcina me najbrže zapazi, da znamenje, na katero so pohitele vse dame volčice in vsi gospodje volki na posvet k bariglji. Kako je bilo tedaj pri srcu našemu junaku v bariglji, to razmotruj vsak zase. Medtem je naredila vsa volčja gospoda gladek račun glede bariglje in kar je notri v bariglji. Pa dobro ni delati računa brez krčmarja. Eden te mrcine uprl se je namreč za poskus ob barigljo, le tej je bilo to že prenemumno, nagne se, glavar volkov zgoraj s svojo težo pomaga, da se nagnenje spremeni kimalu v prekupicanje, in da ne govorim še veliko, vse skupaj je zadrgljalo nizdolu po rebru v dolino. — Hvala Bogu, jaz sem danes še živ — zaključuje naš junak, kako je z volkom, ne vem. O tedanjih roparjih danes ne živi nihče več. Za njimi razposlane straže so jih polagoma vse povjele — drugo meni nič mar. Kdor bi pa rad zvedel, kake občutke sem imel takrat, ko sem se v bariglji z volkom vred drgljal po strmini, temu svetujem, naj poskusi sam ta špas. In kdor misli, da sem tu kaj drugega napisal, kakor nam je naš junak pripovedoval na jutro novega leta, temu svetujem, naj se sam zgleda pri pripovedovalcu — „um halber neune in der Kanzlei“.

Ob zaključku lista:

Kandija, dne 5. maja. Potresno nemirje. Kakor že oba predvečera, izstopila je tudi noč magnetna igla v izvanredno nemirje med 11. in 12. uro po noči. Višek vibracije 11'29. Ta sunek se je občutil v več krajih.

Franc Ruch

klepar v KOSTANJEVICI na Dolenjskem

prodaja različne, najpopolnejše in lično izdelane

Kleparske predmete

po naročilu v zahtevani obliki in množini.

Pokrivanje streh poslopij s kositarjem.

Lovro Puš

čevljarški mojster

v Rudolfovem na Dolenjskem

priporoča p. n. občinstvu svojo delavnico in zalogo finega in trpežnega vsakovrstnega

obuvala

za ženske in moške. Domača in vnanja naročila po meri se točno in ceno izvršujejo.

Dolenjska.

Šmarješke Toplice.

Kranjska.

Vsem p. n. gostom, letoviščarjem, izletnikom, potnikom in obiskovalcem kot izborna zdravilnih priznanih Šmarjeških Toplic priporočam svojo

novo otvorjeno, moderno urejeno gostilno

z lepimi sobami za prenočevanje in za stalno bivanje. Vožnja od Šmarjete do Toplic na razpolago. Za dobra jedila in izvrstno pijačo vedno skrbnjeno.

Cene nizke. Postrežba točna.

Za obilen obisk in blagohotno naklonjenost se priporoča z odličnim spoštovanjem

Janko Karlovšek
gostilničar in trgovec v Šmarjeti.